

שמחמתה צריך לרצות את חבירו כדי שלא יישאר בידו מן החטא. (ב) וגם חטא לחבירו, ומחמתה הוא שצריך שחבירו ימחול לו על הפגיעה בכבודו. הפגיעה על המחול, ולעולם י"ל שרק הוא ית"ש יש בידו למחול על הפגיעה בחבירו, אלא

וע"ע חוט שני (יוה"כ עמ' ק-קא) שכתב לדחות הראיה מהליכת רב אצל הטבחא ולא מחל לו עד שיפייסנו, שכיון שהפגיעה היה נוגע לכבוד התורה, היה אסור לו למחול, עי"ש.

(ג) אם הנפגע נתפייס בלב שלם, ואף אמר שלא נשאר אפי' טינה בלבו וכיוצ"ב דברים הרומזים שאין לו קפידא, אך לא אמר בפירוש שמוחל לו, האם מספיק בכך. שאם נאמר שהעיקר הוא להפיג צערו בהווה, לכאור' סגי בדברים הניכרים שאין קפידא, אבל אם הוה מחילתו כעל חוב ממוני, צריך שיאמר לו בפירוש שהוא מוחל, ולא די בחיבוק ונישוק ודברי חיבה וכדו'.

והנה כתב בדרכי משה (ח"מ סי' רמ"א סק"ד) בשם המהרי"ק (שורש קיח ענף ב') שאדם העושה מעשה שנראה שמודה לחבירו הוי מחילה, וכ"כ רש"י בתשובה (סי' רמ"ה), והביא ראיה מדכתיב וישק המלך לאבשלום (שמואל ב' י"ד, ל"ג), ומדאישתיק קרא ולא אמר הריני מוחל מכלל דנשיקה מחילה מעלייתא היא, ע"כ, וכע"ז יש להביא ראיה מהא דכתיב אצל אבימלך ויתפלל בערך, דמדאישתיק קרא מעיקר המחילה ע"כ שאינו מעכב, וע"ע בשו"ת הרא"ש (כלל מ' סי' ב').

מאידך גיסא, ידוע מש"כ רבינו בחיי (בראשית נ', י"ז) שאחי יוסף בקשו ממנו מחילה, אך לא מצינו שיוסף מחל, ואעפ"י שהתרצה להם ונשק אותם, וניחם אותם ודיבר על לבם, סו"ס מחילה מפורשת לא היתה, ונתגלגל הדבר שמתו בעונם עשרה הרוגי מלכות, עי"ש. [ודלא כאסתר רבה (סו"פ ז') מדרש שוח"ט (תהלים מזמור י'), ס' חסידים (סי' י"א) וסמ"ג (עשה ט"ז) שיוסף מחל לאחיו, ועי' בפ"י ברית עולם ומקור החסד לס' חסידים שם מה שציינו לזה מדברי הזוה"ק ועוד, וע"ע מושב זקנים (שמות י"ג, י"ט), ראשית חכמה (שער הענה פ"ה), אוה"ח הק' (בראשית נ', י"ט עה"פ כי התחת), שו"ת חיים ביד (להג"ח פלאגי ז"ל סי' נ"ז) וישמח אביך (ח"ב עמ' 128-69) מש"כ בזה. וע"ע קובץ תורת האדם לאדם (ח"ג, במאמרו של הג"ר בן ציון הכהן קוק שליט"א, עמ' 27) ובס' משלחן רבי אליהו ברוך (סו"פ ויחי) שכתבו בשם מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל להביא ראיה לדברי רבינו בחיי מגמ' יומא (פז), עי"ש. אמנם לא כן מסרו בשם מרן הגרי"ש זצ"ל בס' הערות ליומא שם, עי"ש. הרי שס"ל לרבינו בחיי שלא די במה שהופג צערו ונתפייס, וצריך דוקא שיאמר בפה מלא שמוחל לו, וראה כע"ז במקור חיים (סי' תר"ו). וע"ע שו"ת דברי יציב (או"ח ריש סי' רנ"ח) שהביא ראיה מיוסף שאין ענין כלל בבקשת מחילה אלא כדי שהנפגע ימחול, ואם מחל אין צורך בבקשה, שהעיקר הוא המחילה ולא הבקשה, עי"ש. וכ"ה בשו"ת דבר יהושע (ח"ה סי' כ') ושו"ת אז נדברו (ח"ז סי' ס"ה). [וראה ס' יד כהן על הלכות תשובה (פ"ב ה"ט אות ה) מש"כ לדחות הראיה מדברי רבינו בחיי].

(ד) אם מהני מחילת קטן שנפגע, או שמא צריך להמתין עד שיגדל. דלפי מה שנתבאר שכל ענין הפיוס הוא להפיג צערו ולהסיר קפידתו, הרי גם בקטן שייך ענין זה, משא"כ אם מהני כמחילת חוב לא מהני, שהרי קטנים לאו בני מחילה נינהו (ראה ב"מ כב:), ויצטרך להמתין עד שיגדל ולבקש את מחילתו.

ומסופר על מרן בעל הקהילת יעקב זצ"ל (הובא בס' עטרה למלך להג"ר אברהם יעקב הכהן פאם זצ"ל, עמ' פט ועוד) שגער פעם בנער קטן בטעות, וכשנודע לו שטעה ולא היה ראוי לגערה רצה לפייסו ולבקש ממנו מחילה, אבל קטנים לאו בני מחילה נינהו, ובכן שמר את הדבר בלבו. לאחר זמן כשהגיע הנער לגיל בר מצוה הופיע בסעודת הבר מצוה וביקש ממנו מחילה על אותו מעשה, עי"ש. לכאור' מבואר דעתו של בעל הקה"י דקטן אינו יכול למחול על פגיעתו. אבל לעומת זה ראה חוט שני (יוה"כ, עמ' קא).

וראה שו"ת עונג יו"ט (סי' קי"א) שקטן יכול ליתן רשות שיאכלו משלו, אף שאינו יכול להקנות, כיון דסגי שאינו מקפיד, דגזל בקפידא תלי מילתא ומשאינו מקפיד לא נקרא גזל אעפ"י שאינו מקנה לו. ולכאור' ה"ה שיכול למחול אעפ"י שאינו יכול להקנות, דמחילה בנידון דידן הוה כנתינת רשות, וע"ע מחנה אפרים (שמו"ר סי' י') מנח"ח (מצוה ס') וס' משפטי הדעת (עמ' קפט) בענין ריצוי והקפדה בקטן בעניני ממונות.

וראה עוד בס' לרעך כמוך (קונ' הביאורים סי' ז') שהביא שמונה נפק"מ בחקירה זו, וכתב שהדבר תלוי במח' רש"י והמאירי (ב"ק צב.), עי"ש. וע"ע קובץ תורת האדם לאדם (ח"ג עמ' 35) עוד נפק"מ בזה, ועי' מש"כ בזה הג"ר מרדכי גיפטר זצ"ל (סו"ס הרהורי תשובה סי' ד', ובספרו פרקי תורה, ח"ב מועדים) ובס' ירח למועדים (למור"ר הג"ר ירוחם אלשין שליט"א, יוה"כ סי' מ"ז).